

JESZENSZKY Géza

Sísportunk eposza: Borsafüred

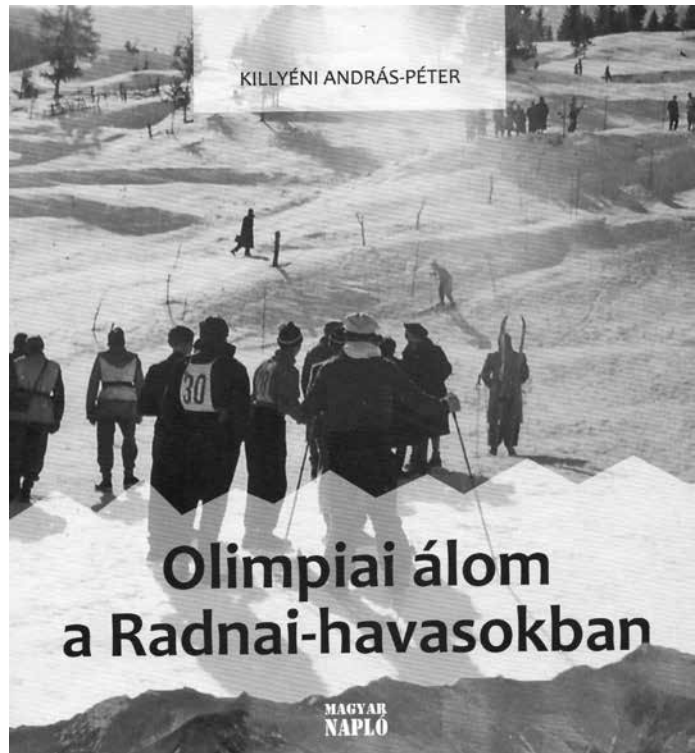

„Az én szemeim nem látják / a Radnai havasokat, / engem nem ölel a Gargaló, / a Lóhavas, Korongyos... / De ha leszáll az alkonyat, / mindnyájunk álmát álmodom: / együtt vagyunk úgy, mint egykor / mindnyájan a havasokon” olvasható az 1944-ben felégetett borsai Anikó-menedékház makettjén. Együtt vannak ma már az égi hómezőkön mindazok, akik részesei voltak a magyar sísport egyik legszebb fejezetének, a borsafüredi Magyar Nemzeti Télisport Központ építésének és használatának. Ma már csak fájó emlék, meg nem valósult álmom egy magyar téli olimpia, de az 1940-es évek elején komoly esélye volt. Ha Németország 1941-ben nem támadja meg Jugoszláviát, majd a Szovjetuniót, magával rántva hazánkat, akkor a Magyarországhoz visszakerült Radnai-havasokban meg lehetett volna azt rendezni! Az olimpia reménye négy éven át hatalmas energiát felszabadítva, igen jelentős munkával és anyagi ráfordítással létrehozta az alapvetően szükséges létesítményeket. Sípályákat, nagy ugrósáncot, szállodákat. A történelem azonban közbeszólt, a háború a tervekkel együtt a magyar Észak-Erdélyt is elsodorta. A Magyar Sí Klub 1600 méter magasságban, a Lóhavason épült menedékházát a háború végén a „felszabadítók” felégették, azóta a kiépített olimpiai lesiklopálya egyik részét benőtte az erdő, a már készülő sífelvonó helyén ma egy primitív szerkezet működik. A hetven évvel ezelőtti álmom végleg feledésbe merült volna, ha Killyéni András kolozsvári

sporttörténész nem gyűjtötte volna össze az egykori téli sportközpont történetéről fellelhető adatokat a régi újságokból, a Magyar Sí Szövetség Évkönyveiből, ha nem bányászott volna ki remek fényképeket a budapesti Sportmúzeum gyűjteményéből.

A Radnai-havasokban épült, rendkívül jól megtervezett és kivitelezett létesítmények szervesen illeszkedtek az első világháború utáni koncepciózus nemzetépítő stratégiába, amelyben a kultúra mellett a sportnak is igen fontos szerepe volt. Az „ép testben ép lélek” klasszikus elvét különösen eredményesen szolgálták a szabadtéri, költséges beruházást nem igénylő, és a fiatalságot vonzó sportágak, köztük az egészségi szempontból is kiemelkedő jelentőségű sísport. Erről Killyéni írása is tanúskodik, amikor összefoglalóan bemutatja a Trianon utáni magyar sportpolitikát. Az 1938 és 1941 közötti „országgyarapítás” politikai körülményeitől és későbbi következményeitől függetlenül az akkori sportvezetést csak elismerés illeti azért, ahogy a visszatért területeket igen rövid idő alatt eredményesen bekapcsolta az ország sportéletébe és komoly fejlesztéseket kezdeményezett – nemcsak a sísport területén. A Magyar Sí Szövetség is kiválóan megfelelt az új lehetőségekkel járó feladatoknak.

Borsa remek természeti adottságaival együtt sem volt sziget a magyar sísportban, sőt az 1940-es évek első felének sportfejlesztéseiben sem. A bécsi döntések előtt a magashegységeit elveszítő ország sziszte-

matikusan használta ki, építette ki maradék hegységeinket a téli és a nyári turizmus számára. Utak, menedékházak, szállodák és sípályák épültek Dobogókőn, a Kékesen, Galyatetőn, Lillafüreden, Sopronban, többezres részvétellel folytak az iskolai síbajnokságok. A határváltozások nyomán azután a magyar sísport fizikai létfeltételei radikálisan megjavultak. Kétezres magashegységek kerültek vissza az országhoz, fél évesre nőtt a síudény. Legelőször a Kassa környéki, ezer fölötti hegyek (Kojsoi havasok), majd Kárpátaljjával az Északkeleti Kárpátok olyan csúcsokkal, mint a Hoverla, a Mencsul és a Pop Iván, a második bécsi döntéssel pedig Észak-Erdély havasai váltak újra Magyarország részévé. A hétvégeken hálókocsis sí-vonatok indultak Kárpátaljára és Máramarosszigetre, diákokkal, cserkészekkel népesültek be az egyszerű, fából épült hegyi menedékházak. A jelentősen meghosszabbodott síudényben föllendült

a versenysport. Ezt jól érzékelteti, hogy a versenyeredmények a sísövetség 1937/38-as évkönyvében 20, az 1943/44-esben 64 lapot foglalnak el. Persze mindebben szerepe volt a honvédelmi szempontoknak is, hiszen a sízés, sítúrázás rendkívül jótékony hatással van a fizikai erőnlétre, és persze a hadműveletekben is komoly előnyt jelentett jól közlekedni sítalpon, amint azt az 1939/40-es szovjet- finn háborúban a finn sikerek bizonyították. A háborús körülmények közepette Kárpátalja és Erdély többi hegyvidéki üdülőhelyén is imponáló gyorsasággal épült ki a síélet: Volóc, a Mencsul és a Pop Iván Kárpátalján, a Gyilkos-tónál a Cohárd, a Hargitán és a Keleti-Kárpátokban több helyen is sípályák, sísáncok, menedékházak jöttek létre.

Az általános öröm feledtette a területi revízió árát, a háborúba sodródást, és kevesen gondolták, hogy a visszakерült területek

el is veszhetnek. Miközben azonban ország-szerte a sportkedvelők ezrei élvezték az erős telek örömeit, és annyi fiatal (köztük Horthy István és Edelsheim-Gyulai Ilona) a havas lejtőkön, a budai Szabadság-hegyen szeretett egymásba, a Don mellett kétszázezer honvéd szenvedett az embertelen hidegtől, majd menekült a méteres hóban a sok száz kilométerre fekvő haza felé. Mégis elmondhatjuk, hogy a vészterhessé váló időkben a magyar sízők társadalma és a vezetők döntő többsége egyszerre állt szemben a náciizmus gonosz szellemével és a vörös bolsevizmus fenyegetésével. A sportemberek nem tagadták meg az elődök nemes elveit, a sport demokratikus hagyományait, 1944-ben részt vettek az üldözöttek bújtatásában, a szellemi és a fegyveres ellenállásban. Killyéni könyve is emléket állít a síugrás lengyel bajnokának, Stanislaw Marusarznak, a németellenes ellenállás hőségének, akit álnév alatt Borsafüreden bújtatott el a magyar sívezetés. Hálából ő megépítette a nagysáncot és azon felállította a sáncrekordot.

A könyvben közölt fényképek nemcsak a gyönyörű tájat és az építkezéseket hozzák közel a mai nemzedékekhez, hanem sísportunk nagyjait is. Az odaadó sportvezetőket és azokat a versenyzőket, akiknek a nevét sosem szabad elfelednünk. Eleőd Anikó, a ma egy maketten látható menedékház névadója, férje, Iglói László, aki anyagilag is rengeteget áldozott Borsáért, Szikla Péter, Kővári Károly és ifjú felesége, a mindnyájunk által szeretve tisztelt Szendrődi Ildikó, Harangvölgyi András, a síugró Hemrik Ferenc, hogy csak néhányukat említsem a könyvben felsoroltak közül. Fényképük és alapvető életrajzi adataik őrzik emléküket. Megható történet a menedékház gondnoka, Kovács László és Kilvady Györgyike havasi esküvője is, ahol Igóiéék mellett nagy Nobel-díjasunk, Szent-Györgyi Albert, Borsafüred törzsvendége volt a tanú. (Gyermekük a neves siedző Kovács Barna.)

Ma Magyarországon már a félmilliót is meghaladja a síspornak hódolók száma.

Illő és érdemes tudniuk, hogy Magyarországon valamikor komoly helyet foglalt el a sínemzetek között, versenyzőink az 1940-es évekig ott voltak a nemzetközi élményben. Ha pedig megismerik a borsafüredi egykori magyar síközpont történetét, talán Nyugat és Észak mellett néha Keletre is fordulnak és felfedezik az erdélyi havasok ígéretesen fejlődő síterepeit.

(Killyéni András-Péter: Olimpiai álmok a Radnai-havasokban. FOKUSZ Egyesület – Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2015. 112 o. ISBN 978-615-80001-5-4. A kötetre az előszó közlésével hívjuk fel olvasóink figyelmét.)